

Klebelsberg a 200 ezer lakosu Szegedről és a „reálpolitikai idealizmusról” nyilatkozik a Délmagyarországnak

Budapest, április 3. (A Délmagyarország munkatársától.) A minisztériumban husvét csönd van, a miniszter két napig magánember, pihen és dolgozik. Tegnap a ragyogó tavaszi arany sugarakban kiutazott Hidegkútra, kicsit lélekezni az áprilisi szélben, kicsit szétnézni a tavaszi virágzásban. Hosszu autót volt, négy óra után fordult vissza a városba, ebédelni. Telefonja szakadatlanul szól, cikkekért jelentkezők, interjúkat kérnek és minisztériumi referátumokon szaiad át a soros titkár. És ma reggel újra kezdődik ez a husvét pihe. Kilencor kezdődik a telefon-ostrom, jönnek a jelentkezők, két gyorsíró vár a diktátumra, — csupa husvét szabadság, csupa husvét munka.

A miniszter este hét órára jelöli ki a Délmagyarország idejét, de ahogy meghallja, hogy a szegedi gyors délután két óraker haza szeretne indulni a husvét cikkkel, egy percig gondolkodik, egy pillanatra végigszalad a délelőtti szabadságos programon és már mondja is a telefonba:

— Kérem csináljuk meg azonnal!

Féliz óra van reggel. Kicsit még hajnal ez előkelő és lüktető városban. A miniszter itt lakik a város régi szívében, a hatalmas bérpalota második emeletén. Előkelőség, arisztokrácia és kereskedelmi élet keveredik ebben a belvárosi házban; — egy Bethlen gróf, egy Almásy komtesz és régi pesti kereskedők az emeletek lakásaiban. És a második emeleten a kultuszminiszter: finom izlésű, antik stílusú butorai között és valami tradíció, valami régi uri hangulat levegőjében, ahogy kinyílnak a szobák ajtajai. Egy reggeli-kötényes inas az előszobában, aztán egy szalon, behuzott antik székekkel és jobbra innen a miniszter dolgozószobája. Hatalmas könyves sorok végig a falakon és az ablak előtt széles íróasztal. Szemben a sarokban alacsony pamlag, leterítve sötétbordó szőnyeggel és néhány párna, kis asztalok a felnyitott könyvek számára. Intellektuális hangulat a könyvek alatt, valami széles ernyőjű lámpa is látszik, ami tompa fényével stílust ad e produktív dolgozószoba csöndjéhez. Egy rádió is van itt és két régi metszet a könyves sorok mellett, egy buste az íróasztalon (talán Munkácsy). Futó pillantás a könyvsorokon, csupa jól kötött kötet, lexikonok, statisztikai kiadványok, kulturpolitikai írások, németek, magyarok, franciák. És egy traktus a művészetnek; *Renoir*, ahogy kibetűzők egy kötetet, *David* a másikon. És egy futó pillanat a kis asztalra a karosszékek között. Cigarettaárak és plakettek. Egy felütrött könyv: *Voltaire*. A tegnap esti olvasmány. Egy pillanat még egyedű az ideális dolgozószoba írói, sötét művészi hangulatában, aztán jön a miniszter frissen és mosolyogva. Semmi póz, feszesség. Egy kérdés és kezdődik az interjú munkája.

— Kegyelmes uram, talán először egy szubjektív kérdést:

hogyan került kapcsolatba Szegeddel,

mi hozta közel Szegedhez, amikor öt év előtt más-honnan, két helyről is megkínálták mandátummal?

Felnéz és háromszázas tempóban kérés a felelet:

— Ez nálam történeti és elvi megfontolások eredménye volt. Külföldi tanuló éveim ideje alatt, de itthon is mindig azt hallottam, hogy a magyar nem városképző elem. Ez a felfogás mindig arra mutatott rá, hogy Pozsonyban, Temesvároft és egyebütt az elmagyarosodott német polgárság adott a kommunikatásoknak urbánus jellegét. Szükségesnek tartottam megmutatni, hogy *igenis képesek vagyunk magunktól is városokat alkotni*, hogy a magyarságban *igenis megvan a képesség a városi kommunikatások létesítéséhez és csak a mostoha viszonyok, a magyar faj elhanyagolása okozta a multban ezt a kedvezőtlen látszatot*. Így esett ezután a választásom Szegedre és Debrecenre, amelyeknek nagy lélekszáma arra mutatott, hogy magyar lelkületű nagyvárost is lehet kifejleszteni. Ebben az időben sok vá-

rosba hívtak, én célkitűzéseimben Szegedre gondoltam, mert az volt a meggyőződésem, hogy *Szeged városával összefogva, Budapest mellett igenis meg lehet teremteni a második igazi nagyvárost*.

— Külföldi éveim alatt mindig azt hallottam, hogy a magyarság egy »sátorlakó« faj, ahol már luxusszámba meg az egyemeletes ház! Azt mondták nekem, hogy lehetetlen, hogy Magyarországon nagyváros legyen, hogy ami van, az a német génusz alkotása. Különösen a kilencvenes években hangoztatták ezt egyre többször és nálunk is voltak olyanok, akik egyszerűen átvették ezt az állítást. A *cigányélet romantizmusáról* hallottam külföldön, de nekem az volt a meggyőződésem, hogy *megvan a lehetőség a magyarságban a városképzésre*. Csak a mostoha viszonyok akadályozták meg a városok keletkezését. Az volt a meggyőződésem, hogy meg kell mutatni: nagy városokat is tudunk létesíteni.

— Ezekben az elgondolásokban kezdtem foglalkozni Szegeddel és Debrecennel, mint egyetemi városokkal. Ez az oka annak, hogy a

a 200 ezer lakosu Szeged.

— Sem egyes emberek, sem közületek nem élhetnek meg célkitűzések nélkül. Ezt nevezhetném

»reálpolitikai idealizmusnak«

és ebben a megállapításban még sincs el-
lentét! A *neonacionalizmusról* írott munkámat *nem lehet élni, illúziókban nem szabad élni*. Ezt a gondolatot követtem én is munkámmal a mottóval kezdtem: *»Idealok nélkül«* ban, — az *idealizmus kell a célkitűzésekben, a realizmus a megvalósítás eszközeiben*.

— Kifejtettem Szegeden, hogy 10–15 év alatt el kell érünk, hogy Szegedből 200 ezres nagyváros legyen és ennek érdekében nagy erőket kell megmozgatni. Ez nem elérhetetlen és nem utópisztikus gondolat. Igen érdekesek azok az adatok, amelyeket Kovács Alajos, a Statisztikai Hivatal vezetője tett közzé a legutóbbi népszámlálás előzetes eredményeiről szóló tanulmányában, amelyben foglalkozik az *agglomerált népesség* fogalmával.

A miniszter most megáll egy pillanatra, fölemeli a halványkék füzetet, — ez van a kezében: Kovács Alajos tanulmánya.

— A tanulmány kimutatja, hogy ilyen csak négy helyen lehetséges: Nagybudapest, Nagyszeged, Nagymiskolc és — csodálatos — Nagyszombathely. Szegedre vonatkozóan ezeket mondja Kovács Alajos: »Dorozsmát, Tápét, Szőreget, Deszket, Ó- és Újszentivánt Nagyszegedhez kapcsolva, ezzel a hat községgel 168.472 lélekre emelkednék Nagyszeged lakossága. Így ha Nagyszeged megvalósulna, legfeljebb két évtized alatt elérné a 200 ezres várost.« Kovács Alajos óvatos becsléssel legfeljebb két évtizedet ielöl meg a 200 ezres Szeged megvalósulásához. Ha mi azonban az eddigi erővel dolgozunk tovább, *ezt 15 év alatt is elérhetjük*.

— Hogy célkitűzésünk nem jőre, hogy munkásságunk nem volt eredménytelen, mutatja az, hogy amíg Szeged környékén hanyatlás mutatkozik a népesedés terén, addig Szeged — egyedül — kivált ebből és jelentős tempóban előretört. Az ország átlagos szaporodása az utolsó évtized alatt 8.7 százalék volt. Nézzük most Szeged környékét. Vásárhely 1.2 százalékkal fogyott, Makó 3.6-al, Félégyháza

két város egyetemét előbb fejlesztettem ki, mint Pécsét. *Európai értelemben vett nagyvárosok*: ez volt az elgondolásom és most megfelelek arra a kérdésre, hogy

miért választottam Szegedet.

— Mert itt a népnek kettős tulajdonsága kapott meg: igazi hazafisága és erős reálpolitikai érzéke. Ebben a népben nincs meg a fantasztikumok utáni kapaszkodás vonása, *Szeged népet higgadtság és nyugodt megfontoltság jellemzi*, olyan emberek ezek, akikkel az érvek erejével lehet beszélni, akik az érveket magasabbra értékelik, mint az érzelmeiket. És végül szinte rapid tempóban lelki közösséget kaptam ezzel a várossal. Én is *az élet realitásával keresem a megoldást*. Ezért érzem magamat közel Szegedhez.

A kultuszminiszter most megáll. Vár. Le-fől jár a könyvek között, nézi a sorokat. Az íróasztalon — az akták, kéziratok és memorandumok között — megkeresi irattáskáját. Egy halványkék füzetet vesz elő az aktuális árkusok mélyéről és föllapozza. Piros ceruzával aláhúzott sorokat keres a folyóirat hasábjain, a legutóbbi tanulmányok eredményét.

Várja az új kérdést, kezében a halványkék füzetel.

— A legközelebbi munkaprogram, célkitűzés? Háromszázas tempóban kész a felelet:

— Elgondolásaim legtávolabbi célját körvonalaizam a március 15-én Szegeden elmondott beszédemben és ez

pedig csak 3.8, Szentés csak 1.5, Csongrád 0.5 és Dorozsma csak 2.4 százalékos fejlődést mutatott. De ha a megyét nézzük, Csongrád megye csak 4.3 százalékos fejlődést tud felmutatni, ezzel szemben azonban *Szeged fejlődése 9.4 százalékos* mutat olyan időben, amikor az egész környék fogyott, vagy stagnált. Ez egyáltalán nem tekinthető véletlennek. Ha Szeged körül is lenne fejlődés, akkor általános fejlődésről kellene beszélni, de ezek az adatok arról beszélnek, hogy *ön tudatos városi polgársággal sikerült Szegedet előrevinni*.

— De a kedvező adatok és tények mellett nem szabad magunkat elbizni, mert *nagy esz-közöket mozgatunk meg*. Az egyetemi, a püspöki építkezésekkel, a polgári iskolai komplexummal, a kül- és belterületi iskolai építkezésekkel, az iparostanonciskolával, a gazdasági iskolákkal, valamint a városi bérházépítkezéssel valóban hatalmas beruházás történt Szegeden.

— Igen erős injekciókkal dolgoztunk és a dolgozásnak minden megszakítása nagy bonyodalmakhoz vezethet. Erre int az is, hogy Szeged természetes szaporodása elég kedvezőtlen képet mutat. A természetes szaporodás csak 6.1 százalékos tett ki, szemben a 9.6 százalékos országos átlaggal. Ha tehát a természetes szaporodás alatta van a tényleges szaporodásnak, ez azt jelenti, hogy a szaporodást részben a bevándorlás okozza. A statisztika ezt ki is mutatja és megjelöli, hogy

a Szegedre való bevándorlás 4066 volt.

Itt van a környék népessége csökkenésének egyik oka. Szeged a fejlődést úgy tudta elérni, hogy nagy vonzóerőt gyakorolt a községekre. Amikor pedig ezt megállapítjuk, figyelembe kell venni azt, hogy

ha gazdasági prosperitást nem tudunk teremteni Szeged számára, akkor nem lesz további fejlődés.

— A 20-as években az volt a koncepció, hogy Szeged iskolaváros legyen. Addig is iskolavárosnak mondták Szegedet, de pusztán középiskolák még nem adják meg ezt a jelle-

Belvárosi Mozi

Dostojevskij

világhírű regénye: **Karamasoff testvérek.**

Dráma 9 felvonásban. — Főszereplő:

FRITZ KORTNER. Eredeti orosz dalok. Azonkívül: A kísértő műsor.

Előadások kezdete 5, 7, 9, vasár- és ünnepnap 3, 5, 7, 9 órakor.

Április 5-én, vasárnap

Korzó Mozi

Nem repriz!

Sirni és dalolni.

Dráma 10 felvonásban. — Főszereplők:

AL JOLSON és DAVID LEE. Azonkívül: A kísértő műsor.

Április 5-én, vasárnap

Nem repriz!